

MAGYAR MŰSA.

Költ Bétsben 18. Júliusban 1787.

Új Magyar Könyvről való jegyzés. A. V.*

A^s XXVIII-dik szám alatt már múltólág említettett Sálisburgumi Érseknek Hieronymus József Úinak Pásztori leveléről. All 9 árkusból in 8:

Írattatott ez a' levél különösen a' Sálisburgumi Érsekségben lévő Edgyházi Szolgákhoz. De olly egyenes itélettel, hogy más rendűek, 's vallásnak-is magokhoz küldött Levélnek méltán tarthatyák. Úgy-mint a' melly az Apostolok' idején el-kezdve; a' régi értelmesebb Theológusok; 'Sinatok'; igazság-szerető fejedelmek bizonyság-tételeikből igen rövideden elő adja, miben állott; 's miben kellene ma-is állani az igaz Isteni tiszteletnek, 's különösen a' papok' köteleflégének. Erre nézve a' Róm. Kathólíka Sz. Vallásba apronként bé-tsúfzott, 's tsaknem Hit-ágazataivá vált holmi tzerémóniáknak haszontalanságait mutogatya, le-bagyáfat parantsólja; vagy leg-alább; bizonyos határba szoríttya. P. o. hogy kettőt hármat meg említsünk:

I) A' szükségtelen templomi ékeslégeket meg-tíltya; mint a' mellyek terbelik inkább; mint ékesítik az óltárokát 's falakat. Melly parantsolattját e' nagy tudományú és kegyességu' Érsek pétda adással-is kívánván foganatossabbá tenni; az Erseki templomból

E e e

mind

mind le-is fzedette, 's félre tétette az olyan tzi-
raságokat, és az effélékre való költségek által a'
Keresztyénségnek szükségesebb kötelelőégeit ígyekezi
elő mozdítani. Mellyekhez képest.

2) A' templomok' aprónként gyűlt tehetségait
fem engedi ezután külső pompára vesztegettetni, ha-
nem edgy edgy Kaslát parantsól belőlők fel-állítani
a' szegények', öregek', árvák', kár vallottak', és más
ügye-fogyottak' fel-segillésekre.

3) Meg-határozza, hány gyertya égjen edgy-
szer az óltáron.

4) Inti a' Szentek' tiszteletébe 's Bútsúkba bé-
tsúfzott hibák ellen.

5) A' Biblia' olvasását nem tsak fel-szabadít-
tya a' köz-népnek; hanem keménnyen parantsólja,
és a' mi különös ditséretére szolgál ezen Ersekeknek,
esztendővel az előtt, hogy a' mi Felséges Urunk a'
Biblia-olvasást azoknak-is kegyelmefen meg-engedte,
a' kiknek az előtt nem vólt szabad illetni, az új
testamentomot a' köznép számára ki-nyomtattatta.

6) Parantsólja minden Dékányainak, hogy vi-
sitáziókor szorgalmatoson meg-vígyázzák, van-é min-
den tanító papnak Bibliája? olvassa? tanulja-é min-
den nap?

7) Elé adja, miféle tudományokban kellene
még a' Biblián kívül jártasoknak lenni a' papoknak.

Ezekből által lehet látni, miket foglaljon ma-
gában ezen *pásztori Levél*. Vajha az ezelőtti Sa-
lisburgumi Ersekek-is tizenedgy száz esztendők le fo-
lyása alatt több ilyen öröm-esztendőket (Jubiläum)
innepeltettek vólna, mint a' hogy a' tizenkettödiket
1782-ben *Hieronimus József* Úr meg-illettette! Úgy
bizonyoson nem kéntelenítették vólna 1732-ben,
's azután-is edgynehány esztendők alatt fok ezer sze-
gény

gény proteftánfok hazájokból ki-költözvén, imitt amott, nevezetesen Prufzfziában keresni magoknak tsendességet. Valósággal meg-érdemlette ez a' Levél, hogy Magyar nyelven olvastassék. Annál nagyobb dicséretet, 's közzönetet érdemel a' tudós fordító, hogy illy hasznos könyvetskével kivánt a' Magyar Olvasóknak kedveskedni. Ki, minthogy, a' mint haljuk, a' természet' tudománnyainak vizsgálásában-is nagyon jártas; úgy ítélünk, kedves dolgot tselekednék a' Magyar Közönség előtt, ha azt edgy efféle könyvetskével-is meg-ajándékozná.

T U D Ó S Í T Á S.

Sokan fokképpen tudakozódnak a' minapokban hirdett Német, Magyar, 's Deák Szó-tárnak minéműsége felől; nevezetesen, ha vallyon meg-lésznek-é benne jegyeztetve a' Német szóknak külömb-külobb változáfaik és a' velek való élésnek módja, akar példák, akar különös szabáfok, akar pedig valamelly eleibe teendő rövid út-mutatás, vagy más Grammatikára való igazítás által; mivel, úgy mond, az előre való Hír-adáfokban efféléről emlékezet nintsen, a' nélkül pedig akar millyen bö Szó-tárnak-is igen kevés hasznát vehetnék azok, a' kiknek nintsen abban módjok, hogy az olvasás és írás közben minden szokatlan szabású szó kedvéért többféle könyveket fel-hányjanak, és azokban fok 's gyakorta haszontalan idő vesztegetéssel keresgéljenek, vagy élő tanítóhoz folyamodjanak.

Azért 's egyéb okokra nézve-is kérettettünk azon Hazafitól, a' ki ezt a' munkát magára vállalta, hogy
az

az ő nevével azoknak, a' kiket az illet, ím e' követ-
kezendő dolgokat adjuk tudtokra.

„I) Akarmelley nyelvbéli Szó-tárban, méltán meg-kívántathatik, hogy a' szóknak nem tsak tövök, hanem minden fővebb ágak bogok is, a' mellytől tudni-illik változásoknak mi-volta, és a' velek való élésnek módja függ, fel-találtathallék. Mennél rendetlenebb pedig valamelly nyelv, az az, mennél több rendin kívül változó szók vagynak rajta; annál szükségesebb mind azt szorgoson számba venni. Az honnan a Görög Lexikonokban, hogy a' ki a' rendes szó-változásainál egyebet nem tud is, minden szónak értelmét könnyen fel-találhassa, annak ágazati és különös változati, nem tsak a' tövénel, hanem külön-külön-is elő-szokrak adattatni. Ha valamelly nyelvben, bizonyára szükséges ez a' Németben, a' melly nehéz voltára nézve még a' Görögöt-is feljül-haladja. Hogy pedig még-is a' Deák 's Német Szó-tárokban semmi efféle nem találtatik, sőt többnyire az úgy nevezett Artikulus sintsen fel-téve; az még annál-is többet bizonyít, a' mit a' Német Hír-adásban írék: tudni-illik azt, hogy a' Magyar nem tsak önnön nyelvének, de akar-melley egyéb nyelvnek segítségével-is a' Németek annak rendi szerént könyvekből mind ekkoráig meg-nem tanulhatta. Ugyan-is az ollyas Szó-tárokat a' Németek tulajdon Nemzetek számára, a' Deák, nem pedig önnön nyelveknek meg-tanúttatása végett írták. — Ugy-de én edgyeránt mind az három nyelvnek, kiváltképpen pedig a' Németnek megértetésére, 's azon való beszélhetésre és írhatásra intézvén munkámat, fel-tettem, hogy az említett, úgy-mint ezen végre szükségesképpen meg-kívántatható dolgot ki ki meg-várja benne. 'S ugyan azt akartam én jelenteni, a' midőn mind a' három rendbéli Hír-adásban azt ígértem;

tem;

tem, hogy nem csak a' szóknak, hanem a' szóllásoknak-is jelentéseiket ki-fogom fejezni.

2) Mindenekben teljes tökéletességet nem ígerek, nem-is ígérhetek. Mert az, embertől kivált edgy elsőben kezdett munkával, ki-nem telik. Képtelenség volna, p. ok. csak azt-is kívánni, hogy minden Német, Magyar 's Deák szók, valamellyek a' köz beszédben vagy írásokban elő-fordúlnak, híjjok nélkül elő-adódjanak. Nints az az ember a' világon, a' ki csak az ő születte nyelvének-is minden szavaít tudná. Hanem azt merem fogadni, hogy ezen tárgyúl vett könyben mind a' három nyelvnek, akar olvasásban, akar írásban, akar beszédben való gyakoroltatására elégséges fegettség fog-találtatni.

3) A' mit néhol rebesgettek, hogy már másutt-is (ki Enyedet, kit Pestet nevezí vala) készűl afféle Német 's Magyar Lexikon: annak végére jártam; de egyéb nyomát nem leltem, hanem hogy T. Galambos Professor Uram több Tádós Hazafiakkal edgyűtt szándékozott az Oskolákban tanulóók számára valamelly bifflebbet ki-dolgozni, a' melly már most, avagy-tsak edgy ideig, abban marad.

4) Vagynak, a' kik kétségeskedvén, hogy most eleinten, 's kivált a' meg-határozott rövid időre annyi vevők jelentsék magokat, a' mennyin ezen könyvnek ki-nyomtattatására és olly óltsón való adatarására ne-talám meg-kivántatnak, nagyon únszolnak, hogy azt azon esetre-is csak ugyan vegyem munkába és botsállam világra. De én ezt éppen nem tselekeszem, nem-is tselekedhetem. Mert, hogy a' nyomtattatásra szükséges fok költséget elő-se hozzam; tudják, a' kik a' könyv-ároslágnak dolgához értenek, mint járnék azután az el-adással. Százára 26 rá-adásért-is alig vállalnák ezt a' Könyv-árosok magokra.
Ma-

Magam pedig annak rendi szerént nem járhatnék utána. Ehez és több akadályokhoz, mellyeknek előszámlálása nem ide való, hozzá járúl az, hogy azon kegyelmes Rendelés, melly szerént az Hazabeli Könyveknek utánna nyomtatások meg-vagyon tiltva, alig szerezhetne nékem elegendő bátorságot, hogy az én áruimmal meg-nem sülnék, ha sok hátra lejendő vevőkhöz reménységet hagynék. — A' kinek kell, most tegyen szert reája. Az-után, drágább pénzen-is, kaphatja-é helyben, nem-é, nem tudom. Ha nem igen kell, ámbár az előre való jelenségekből inkább azt látom, hogy mindenfelé igen óhajtva várják; — de ha a' meg-jegyzett úton annyi Váltó, a' hányra számot tartok, nem gyűlэнд; én ugyan hozzá nem fogok, hanem a' pénzt, a' kiktől vettem's vészem, vagy mások bé-vészik, visszfa-adatom, és a' munkát akar-kinek oda engedem.

5) Minek-okáért hogy a' kikhez abbéli igyekezetemnek híre későre juthatott, azok-is részesülhesenek benne, a' váltásra való időt fél Hónappal megtöldöm, úgy hogy az, e' most folyó Sz. Jakab-havának végéig tartson.

6) Hogy sok nevezetes helyeken, ez előre-fizetni kívánókat senkihez nevezet szerént nem igazítottam, ennek nem egyéb az oka, hanem hogy olyanokat, a' kikkel különös esmerettségem nintsen, hírek nélkül nem bátorkodtam meg-nevezni, mindenüvé pedig előbb Leveleket küldözgetnem felettébb bajos lett volna. Azólta értettem méltó betsülettel némelyleknek a' számba-vételre kész jó akaratjokat, kiket-is itt meg-nevezek:

Pétsen T. N. Kelemen Imre Törvényt-tudó Doktor és Oregbik Professor Úr.

Köszegen, T. P. Keszthelyi László K. Oskolák-
beli Kollégiumnak Rektora.

Ketskeméten, ott Lakos Könyv-kötő, Veresmarti
János Uram.

7) Ismét kérem mind azokat, valakik ezen fá-
radtságokat nem sajnállyák, hogy a' rendelt idő el-tel-
vén előbb, hogy sem a' pénzt hozzám útasítanak, tu-
dósósítanak a' náluk fel-jegyeztetteknek számok fe-
lől, hogy a' többivel edgyuvé vévén, tudhassam,
mihez tartsam magamat, és ahöz képest ő Kegyel-
meknek választ adhassak."

Ráth Mátyás.

*Edgy Apátzának valamelly Kavallérral, ezen Ver-
sekből való beszélgetését: Me tibi, teque mihi, ge-
nus, aetas, & decor aequant; cur non ergo pares
ambo in amore sumus? &c. Így fordítá edgy
Magyar Músa T. M.*

Üdöm, Nemzettségem, és testi szépségem
A Veleđ meg-edgyeznek, és én érteđ égem.
Kettőnk között tehát akadályt mi tehet,
Hogy a' kettőnk' teste edgy teste nem lehet?
Nem illene jobban a' kard hüvelyébe,
Mint illy ifjú edgy szűz Apátza' ölébe.
Rövid szóval mondni én tsak azt akarom,
Hogy ha tetszik néked, alád adom — farom.
Kav. Tisztelem szépséged, 's betsülöm nemzeted';
De velem a' fel-tett véget nem érheted:
Mert te, hogy szerzetes Apátzává lettél,
A' buja szeretet' dolgáról le tettél,
'S nem lehet e' szerént edgy szűz Apátzának
Fogadást rontani, 's lenni-Anyátzának;

En-is

En-is meg-bántanám azt az Uraságot,
 Melly mátkául tartya az Apátzaságot.
 Más az, hogy a' köntös, melly tested takarja,
 Gyász szín; 's azt szenvedni szívem nem akarja.
Apátza. Gyüldöd bátor 's úiáld; e' gyászos lepleket;
 De azért meg-ne vedd a' szép teteimeket.
 Ha tetzik, e' gyászos ruhát le-vetkezem,
 'S minden ruha nélkül hozzád szövetkezem.
Kav. En azt nem kívánom; mert ámbár le-veted;
 Azzal kitsinyebbé bűnöd' nem teheted.
 A' köntös a' rút bűn' szégyenét takarja,
 Melly a' mezitelen szívet inkább marja.
 A' ruhától nem függ bűnösség, vagy szentség,
 A' mezitelenség a' bűnért nem mentség.
 A' szép test sem teszi a' bűnhödést széppé;
 Mert a' sánta nem lesz szép mankóval éppé.
 A' szamárnem tántzol paripa formára,
 Ámbár bársony nyereg téteffék hátára.
Gyakran a' koporsók szép színre festetnek,
 'S abba a' meg-bűzhödt halottak fektetnek.
 A' kutya bőrít-is pirossal mázolyák,
 'S a' színet szerető vevőre úgy tolyák.
Apátza. Ne terheljed többé magadat érettem;
 Mert a' beszédedből magam' észre vettem.
 Látom már magam-is szívem' undokságát,
 Melly eddig hervasztá szűz-vóltom' virágát.
 Köszönöm, hogy ebben első eszköz lettél,
 'S engem' a' pokolnak tűzétől mentettél.
 Ki-irtom szívemből azt a' szeretetet,
 Melly eddig sebhett, kínozott, 's égetett.
 A' buja szeretet' szívem' rontó mérge
 Vólt eddig éltetnek nem aluvó férgé;
 De már életemet úgy fogom rendelni,
 Hogy bennem ne tudjon e' féreg helyt lelni.